

Emilia M. Truskolaska

- ▶ Uniwersytet w Białymstoku
(University of Białystok, Poland)
- ▶ e-mail: em.truskolaska@gmail.com
- ▶ ORCID: 0000-0002-1936-3376

DOI: 10.15290/mhi.2025.24.01.29

OD ZOBOWIĄZAŃ DO PRAKTYKI: 10 LAT Z KONWENCJĄ O ZAPOBIEGANIU PRZEMOCY WOBEC KOBIEC

Abstrakt

Celem niniejszego artykułu jest analiza stopnia implementacji oraz skuteczności Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (tak zwanej konwencji stambulskiej) w Polsce 10 lat po jej przyjęciu. Autor skupia się na ocenie zmian legislacyjnych i administracyjnych, które miały dostosować krajowy porządek prawny do wymogów Konwencji, a także na zbadaniu, w jakim stopniu działania państwa przyczyniły się do realnej ochrony osób doświadczających przemocy.

W artykule wykorzystano przede wszystkim źródła oficjalne, takie jak raporty Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) oraz dokumenty Komitetu do spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (CEDAW). Uzupełnieniem są dane publikowane przez organizacje pozarządowe monitorujące przestrzeganie praw człowieka, między innymi Helsińską Fundację Praw Człowieka i Centrum Praw Kobiet. Podstawę prawną i kontekst instytucjonalny opracowano na bazie ustaw i rozporządzeń krajowych, w tym znowelizowanych przepisów Kodeksu karnego oraz ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Metodycznie tekst opiera się na analizie dogmatycznoprawnej (badanie treści norm i ich interpretacji) oraz analizie porównawczej, uwzględniającej standardy wypracowane w praktyce innych państw Rady Europy. Ważnym elementem jest także socjologiczna refleksja nad kontrowersjami wokół konwencji stambulskiej, w tym zarzutów o jej „ideologiczny” charakter oraz domniemaną ingerencję w suwerenność państwa i tradycyjną strukturę rodziny.

Artykuł stanowi propozycję wszechstronnego spojrzenia na dotychczasowy wpływ Konwencji na polski system ochrony przed przemocą wobec kobiet, a także wskazuje główne trudności, takie jak nierównomierne finansowanie usług pomocowych czy brak konsekwentnej edukacji antyprzemocowej. Dzięki przedstawionej syntezie wyników badań oraz szerokiej bazie źródeł czytelnik uzyskuje wielowymiarowy obraz wyzwań i osiągnięć związanych z realizacją konwencji stambulskiej w Polsce, co może stanowić inspirację do dalszych prac nad udoskonaleniem istniejących rozwiązań prawnych i organizacyjnych.

Słowa kluczowe: konwencja stambulska, przemoc wobec kobiet, prawo antyprzemocowe, polityka społeczna, edukacja antidyskryminacyjna

FROM COMMITMENTS TO PRACTICE: 10 YEARS WITH THE CONVENTION ON PREVENTING VIOLENCE AGAINST WOMEN

Abstract

The aim of this article is to analyse the extent of implementation and effectiveness of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (the so-called Istanbul Convention) in Poland, ten years after its adoption. The author focuses on assessing the legislative and administrative changes undertaken to align the national legal framework with the Convention's requirements, as well as on examining the extent to which government measures have contributed to the actual protection of individuals experiencing violence.

The article primarily draws on official sources, such as reports by GREVIO (the Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) and documents from the Committee on the Elimination of Discrimination against Women (CEDAW). Supplementary data come from non-governmental organisations monitoring human rights observance, including the Helsinki Foundation for Human Rights and the Women's Rights Center. The legal and institutional context is based on the national laws and regulations, notably the amended provisions of the Penal Code and the Act on Counteracting Domestic Violence. Methodologically, the text is founded on a dogmatic-legal analysis (examining the content and interpretation of legal norms) and a comparative analysis, taking into account standards developed in the practice of other Council of Europe member states. The sociological reflection on the controversies surrounding the Istanbul Convention, including allegations of its "ideological" character and supposed interference with state sovereignty and the traditional family structure is also a significant element.

This article offers a comprehensive view of the Convention's impact on Poland's system for protecting women from violence, while highlighting the main challenges

such as uneven funding for support services and the lack of consistent anti-violence education. Due to the presented synthesis of research findings and a broad source base, the reader gains a multidimensional picture of the challenges and achievements associated with the implementation of the Istanbul Convention in Poland, which may serve as an inspiration for further efforts to improve the existing legal and organisational solutions.

Key words: Istanbul Convention, violence against women, anti-violence law, social policy, anti-discrimination education

1. Wstęp

Dyskusje na temat konieczności przystąpienia przez Polskę do Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej¹ (tak zwanej konwencji stambulskiej) rozpoczęły się wkrótce po jej przyjęciu w 2011 roku. Formalnie Polska podpisała Konwencję 18 grudnia 2012 roku, co pociągnęło za sobą dysputy wśród opinii publicznej, środowisk eksperckich oraz przedstawicieli różnych ugrupowań politycznych². W kolejnym etapie niezbędne było przeprowadzenie procesu ratyfikacji. Prace parlamentarne toczyły się burzliwie ze względu na zarzuty formułowane przez przeciwników Konwencji, którzy twierdzili, że wprowadza ona tak zwaną „ideologię gender” oraz w zbyt daleko idący sposób ingeruje w kwestie światopoglądowe i rodzinne³.

Pomimo tych kontrowersji ostatecznie ustawa o ratyfikacji Konwencji została przyjęta przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej (RP) i podpisana przez Prezydenta 13 kwietnia 2015 roku. Sam akt ratyfikacji złożono 27 kwietnia 2015 roku, co oznaczało formalne związanie się Polski postanowieniami Konwencji. Dokument wszedł w życie 1 sierpnia 2015 roku, co w praktyce oznaczało dostosowanie polskiego ustawodawstwa do jej wymogów. Dotyczy to zwłaszcza obszarów związanych z prawem karnym,

¹ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 roku (Dz.U. 2015, poz. 961).

² Por. stanowisko rządu w sprawie podpisania konwencji stambulskiej (archiwalne materiały Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 2012 roku).

³ Ł. Stefaniak, *Zarys sporu o ratyfikację Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2014, t. 24, nr 3, s. 73.

postępowaniem policyjno-sądowym, a także systemem pomocy ofiarom przemocy domowej. Wdrażanie Konwencji pozostaje pod nadzorem zarówno krajowych organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości, jak i powołanego w jej ramach międzynarodowego organu monitorującego – GREVIO⁴.

Od momentu ratyfikacji Konwencji trwają jednak spory polityczne dotyczące zasadności jej utrzymania w polskim porządku prawnym. W 2020 roku ówczesny Prezes Rady Ministrów zainicjował działania zmierzające do wypowiedzenia Konwencji oraz złożył wniosek⁵ do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie jej zgodności z Konstytucją RP. Rzecznik Praw Obywatelskich (RPO) w swojej opinii⁶ odrzucił zarzuty przedstawione we wniosku Prezesa Rady Ministrów do Trybunału Konstytucyjnego, uznając, że konwencja stambulska nie naruszała polskiej Konstytucji i stanowiła ważny instrument ochrony praw człowieka. Podkreślał, że jej główne cele – prewencja przemocy oraz ochrona ofiar – mieściły się w zakresie standardowych obowiązków państwa demokratycznego. Wskazywał również, iż przepisy Konwencji były spójne z konstytucyjną zasadą równości i nie wprowadzały żadnych elementów „ideologii gender”, a ewentualne kwestionowanie jej zapisów mogło realnie zaszkodzić osobom doświadczającym przemocy.

2. Najważniejsze zobowiązania wynikające z Konwencji

Konwencja stambulska nakłada na państwa-strony szereg obowiązków, które mają na celu stworzenie kompleksowego systemu przeciwdziałania przemocy. W centrum uwagi znajdują się cztery główne filary: prewencja, ochrona ofiar, ściganie i karanie sprawców oraz zintegrowana polityka wobec przemocy⁷. Dokument przewiduje

⁴ GREVIO – Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence, organ monitorujący wdrażanie konwencji stambulskiej, [https://hudoc.grevio.coe.int/#{%22sort%22:\[%22greviodocumentid%20ascending,greviopublicationdate%20descending%22%22\]}](https://hudoc.grevio.coe.int/#{%22sort%22:[%22greviodocumentid%20ascending,greviopublicationdate%20descending%22%22]}) (dostęp: 17.10.2025).

⁵ Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku Prezesa Rady Ministrów (znak: BPRM.181.5.11.2020) o sygnaturze akt K 11/20.

⁶ Przystąpienie do postępowania i stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara, sygnatura akt K 11/20, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Przyst%C4%85-pienie%20do%20post%C4%99powania%20przed%20TK%20-%20Konwencja%20Stambulska%2C%2019.08.2020.pdf> (dostęp: 17.10.2025).

⁷ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy...

również mechanizmy monitorowania i raportowania, co pozwala na bieżące ocenianie postępów wdrażania założeń Konwencji.

Pierwszy filar – zapobieganie przemocy – obejmuje przede wszystkim działania edukacyjne i promujące równe traktowanie płci. Konwencja zobowiązuje państwa do prowadzenia kampanii społecznych, szkoleń dla policji, prokuratorów i personelu medycznego w zakresie rozpoznawania i reagowania na przypadki przemocy ze względu na płeć. Wymaga także uwzględnienia w programach nauczania treści związanych z przeciwdziałaniem stereotypom i uprzedzeniom, zwłaszcza tym, które legitymizują przemoc.

Z kolei ochrona ofiar koncentruje się na zapewnieniu szybkiego dostępu do wsparcia psychologicznego, prawnego i medycznego. Konwencja zaleca rozwijanie sieci schronisk i ośrodków interwencyjnych, a także uruchamianie bezpłatnych, całodobowych infolinii. Dzięki takim rozwiązaniom osoby doświadczające przemocy mogą uzyskać natychmiastową pomoc, a w uzasadnionych sytuacjach również dodatkowe środki ochrony, takie jak policyjny nakaz opuszczenia lokalu przez sprawcę.

Kolejne dwa obszary obejmują ściganie i karanie sprawców oraz zintegrowane polityki. W zakresie walki z przestępczością związaną z przemocą domową czy seksualną Konwencja wymaga jasnego zdefiniowania tych czynów jako przestępstw oraz zapewnienia stanowczych i skutecznych procedur policyjno-sądowych⁸. Państwa-strony są zobligowane do intensyfikacji szkoleń dla funkcjonariuszy i sędziów, tak aby zapewnić ofiarom sprawną i empatyczną pomoc już od momentu zgłoszenia przestępstwa. Ważnym elementem jest też zapewnienie kompleksowej współpracy między resortami (między innymi zdrowia, spraw wewnętrznych, edukacji) i organizacjami pozarządowymi. Taka zintegrowana polityka ma zagwarantować skuteczne łączenie wysiłków w zakresie profilaktyki, wsparcia ofiar i resocjalizacji sprawców. Działania te podlegają ocenie GREVIO, który regularnie przygotowuje raporty i rekomendacje usprawniające wdrażanie Konwencji w poszczególnych państwach⁹.

⁸ Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and explanatory report, Istanbul (Türkiye) 11.V.2011, CETS, no. 210 (2012).

⁹ Zob. GREVIO, 5th GENERAL REPORT ON GREVIO'S ACTIVITIES, covering the period from January to December 2023, Council of Europe.

3. Zmiany w polskim prawie i polityce społecznej

Ocena zmian legislacyjnych i politycznych, jakie zaszły w Polsce po ratyfikacji Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, wymaga uwzględnienia kilku perspektyw: nowelizacji przepisów, ich praktycznego zastosowania oraz stopnia spójności działań administracji publicznej. W ciągu ostatniej dekady podjęto szereg kroków, które mają na celu dostosowanie polskiego systemu prawnego do standardów wyznaczonych w Konwencji, jednak wiele z nich nadal wywołuje dyskusje na temat skuteczności i realizacji w praktyce.

Najbardziej bezpośrednim następstwem wejścia Konwencji w życie była konieczność nowelizacji ustaw regulujących kwestie przeciwdziałania przemocy. Szczególne znaczenie miały:

1. ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie¹⁰ – wprowadzono między innymi zmiany w procedurze „Niebieskiej Karty”, rozszerzając katalog podmiotów uprawnionych do jej założenia i uściślając zasady ochrony danych ofiar. Uregulowano także zasady współpracy pomiędzy służbami socjalnymi, policją, placówkami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi, co miało poprawić koordynację działań na rzecz ofiar przemocy;
2. Kodeks karny (k.k.)¹¹ – znowelizowano przepisy¹² k.k. i tym samym obowiązuje nowa postać ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, mianowicie wycięcie, infibulacja lub inne trwałe i istotne okaleczenie żeńskiego narządu płciowego (art. 156 par. 1 pkt 3). Przepis penalizuje okaleczenie kobiecych narządów płciowych (ang. Female Genital Mutilation, FGM), czego wymaga konwencja stambulska w art. 38. Ponadto obowiązuje przepis art. 156a k.k., który definiuje nowy typ czynu zabronionego. W typie podstawowym karaniu podlega nakłanianie innej osoby do spowodowania u niej ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, o którym mowa w art. 156 par. 3 k.k. (mianowicie wycięcie, infibulacja lub inne trwałe i istotne okaleczenie żeńskiego

¹⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021, poz. 1249, z późn. zm.).

¹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553).

¹² Nowelizacja przepisów Kodeksu karnego nastąpiła 15 sierpnia 2023 roku, tym samym obowiązuje nowa postać ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, mianowicie wycięcie, infibulacja lub inne trwałe i istotne okaleczenie żeńskiego narządu płciowego (art. 156 par. 1 pkt 3 Kodeksu karnego).

narządu płciowego). Przestępstwo zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat. Można je popełnić poprzez nakłanianie, czyli każde zachowanie, zarówno werbalne, jak i niewerbalne, wpływające na procesy decyzyjne innej osoby;

3. ustawa o Policji oraz ustawa o Policji¹³ i Żandarmerii Wojskowej¹⁴ – przed wejściem w życie nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego¹⁵ i ustawy o Policji i o Żandarmerii Wojskowej, brakowało w polskim prawie środków, które implementowałyby art. 52 konwencji stambulskiej¹⁶, choć istniało kilka sposobów na izolację osoby stosującej przemoc w rodzinie. W 2020 roku wprowadzone zostały do ustawy o Policji i ustawy o Żandarmerii Wojskowej uprawnienia do wydania przez funkcjonariuszy Policji i żołnierzy Żandarmerii Wojskowej nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie oraz zakazu zbliżania się przez nią do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Natychmiastowo wykonalne nakaz i zakaz mogą być wydawane podczas interwencji lub w związku z powzięciem informacji o stosowaniu przemocy w rodzinie. Jeśli wystąpiły przestanki do zatrzymania, nakaz lub zakaz mogą być wydane po zwolnieniu¹⁷. Nakaz stanowi ważny instrument zapewniającym ofiarom przemocy bezpieczeństwo w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia. Rozwiązanie to umożliwiało służbom szybkie działanie bez konieczności oczekiwania na decyzję sądu.

Obok zmian w prawie kluczowe znaczenie ma realne wdrożenie postanowień Konwencji w polityce społecznej. W odpowiedzi na jej zapisy rząd oraz niektóre

¹³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz.U. 1990 nr 30, poz. 179).

¹⁴ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. 2001 nr 123, poz. 1353).

¹⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43, poz. 296).

¹⁶ Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne do tego, by właściwe władze uprawnione były do nakazania sprawcy aktu przemocy, w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia, opuszczenia miejsca zamieszkania ofiary lub osoby zagrożonej przemocą domową na odpowiedni okres oraz zakazania wchodzenia do lokalu zajmowanego przez ofiarę lub osobę zagrożoną lub kontaktowania się z ofiarą lub osobą zagrożoną. Działania podejmowane zgodnie z niniejszym artykułem będą dawać pierwszeństwo bezpieczeństwu ofiar lub osób zagrożonych.

¹⁷ Z. Ganczewska, *Natychmiastowa izolacja sprawcy przemocy. Ocena zmiany przepisów niemal dwa lata po*, Warszawa 2022, s. 4–5.

samorządy przygotowały i wdrożyły programy profilaktyczne, kampanie edukacyjne i szkolenia dla urzędników, funkcjonariuszy oraz personelu medycznego.

Ministerstwo Sprawiedliwości w latach 2019–2023 realizowało Program Przeciwdziałania Przyczynom Przeszeczności finansowany z Funduszu Sprawiedliwości¹⁸. W jego ramach dofinansowane były projekty przeciwdziałające przeszeczności oraz wspierające system pomocy ofiarom. Wyłonił szereg organizacji i podmiotów, które zrealizowały między innymi kampanie edukacyjne i informacyjne, badania dotyczące przyczyn oraz zapobiegania przeszeczności, a także działania wspierające ofiary przeszeczstw i pomagające w readaptacji po karze.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi natomiast program „Razem bezpieczniej imienia Władysława Stasiaka” (2018–2020, 2022–2024¹⁹), kontynuujący wcześniejsze inicjatywy, skupiający się na przeciwdziałaniu przeszeczności pospolitej, promowaniu bezpieczeństwa w społecznościach lokalnych oraz wspieraniu dzieci i młodzieży. W związku z rozstrzygnięciem konkursu na dofinansowanie projektów w ramach Programu w roku 2024 łącznie do dofinansowania wskazano 128 projektów na kwotę 12 milionów złotych²⁰.

Dodatkowo, komendy wojewódzkie Policji realizują lokalne działania w obszarze zapobiegania przemocy domowej, w szczególności poprzez kampanie edukacyjne zwiększające świadomość problemu, uświadamiające o formach pomocy i roli Policji. Ogólnopolskie i lokalne kampanie informacyjne zwracają uwagę na konieczność

¹⁸ 9 stycznia 2019 roku Minister Sprawiedliwości, który jest Dysponentem Funduszu Sprawiedliwości, zatwierdził Program Przeciwdziałania Przyczynom Przeszeczności na lata 2019–2023. 25 listopada 2022 roku Dysponent Funduszu Sprawiedliwości przyjął aktualizację Programu Przeciwdziałania Przyczynom Przeszeczności na lata 2019–2025. 6 września 2023 roku Dysponent Funduszu Sprawiedliwości przyjął aktualizację Programu Przeciwdziałania Przyczynom Przeszeczności na lata 2019–2026.

¹⁹ Na podstawie uchwały nr 172 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2022 roku (M.P. 2022, poz. 867) od 2022 roku realizowany jest Rządowy program ograniczania przeszeczności i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” imienia Władysława Stasiaka na lata 2022–2024.

²⁰ Projekty wybrane do dofinansowania w 2024 roku w ramach Rządowego programu ograniczania przeszeczności i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” imienia Władysława Stasiaka na lata 2022–2024, <https://www.gov.pl/web/mswia/program-ograniczania-przeszeczosci-i-aspoecznych-zachowan-razem-bezpieczniej-im-wladyslawa-stasiaka> (dostęp: 17.10.2025).

przeciwdziałania przemocy w rodzinie, obalają stereotypy i wskazują na sposoby uzyskania pomocy zarówno dla ofiar, jak i możliwości reagowania wobec sprawców.

W 2015 roku ruszyła kampania „Kocham. Nie biję”²¹, mająca uzmysłwić rodzicom, że stosowanie przemocy wobec dzieci nie jest właściwym sposobem wychowania. W jej ramach pojawiły się spoty w radiu i telewizji, a także stworzono stronę internetową²², propagującą metody bezpiecznego wychowania. W organizację kampanii włączyło się wiele instytucji rządowych i samorządowych.

Kolejną inicjatywą jest projekt „Zintegrowany System Zapobiegania Przemocy Domowej”, organizowany przez Instytut Sprawiedliwości w Warszawie (organizator projektu) w partnerstwie z Uniwersytetem w Stavanger (partner projektu) dofinansowany z funduszy norweskich, który miał na celu zacieśnienie współpracy między urzędami centralnymi, samorządami i organizacjami pozarządowymi wspierającymi osoby doświadczające przemocy²³.

W 2017 roku Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS) przeprowadziło kampanię „Wybieram pomoc”²⁴ – emitowano spoty w telewizji i Internecie, publikowano artykuły prasowe oraz plakaty w 16 miastach. Jej celem było zwiększenie świadomości dotyczącej przemocy w rodzinie, przełamywanie stereotypów i mobilizowanie zarówno osób doznających przemocy, jak i sprawców do sięgania po specjalistyczną pomoc. Rok później MRPiPS skoncentrowało się na kampanii promującej bezpieczeństwo osób starszych, zwracając uwagę na potrzebę reagowania i informując o dostępnej pomocy (między innymi całodobowej, bezpłatnej infolinii).

²¹ Kampania „Kocham. Nie biję”, <https://kochamniebije.pl> (dostęp: 17.10.2025).

²² Ibidem.

²³ Program Sprawiedliwość ma na celu wsparcie praworządności. Obejmuje dwa obszary wsparcia: służby więzienne i areszt przedprocesowy oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć. Operatorem programu jest Ministerstwo Sprawiedliwości. Budżet wynosi 68,5 miliona euro, w tym około 58 milionów euro z Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz nieco ponad 10 milionów euro – wkład krajowy, <https://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/oferta-funduszy/sprawiedliwosc> (dostęp: 17.10.2025).

²⁴ Kampania „Wybieram pomoc”, <https://www.gov.pl/web/rodzina/kampania-wyberam-pomoc> (dostęp: 17.10.2025).

W latach 2013–2015 Pełnomocnik Rządu do spraw Równego Traktowania prowadził projekt²⁵ wspierający ofiary przemocy seksualnej poprzez działania informacyjne i tworzenie narzędzi (między innymi specjalnej strony internetowej i materiałów edukacyjnych). W 2016 roku realizowano z kolei kampanię poświęconą niedopuszczalności przemocy seksualnej wobec kobiet, wskazującą na szkodliwość utrwalonych mitów.

Kampania „Stop przemocy. Pielęgniarki i położne w obronie dzieci krzywdzonych”²⁶, prowadzona na zlecenie Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (PARPA) w 2017 roku, skierowana była do pracowników ochrony zdrowia, zaś w 2018 roku publikowano w prasie kobiecej serię artykułów mających dotrzeć do szerokiego grona osób z informacją o możliwościach uzyskania pomocy.

Jak można wywnioskować, przytoczone przykłady prowadzonych kampanii informacyjnych miały na celu promować świadomość zagrożeń płynących z przemocy w rodzinie oraz wskazywać możliwości uzyskania pomocy (w postaci na przykład całodobowych infolinii, ośrodków wsparcia). Niektóre z nich miały charakter cykliczny i były prowadzone przy wsparciu organizacji pozarządowych, co umożliwiałoby szersze dotarcie do odbiorców.

W latach 2017–2018 instytucje państwowe i samorządowe prowadziły szkolenia na temat przeciwdziałania przemocy domowej, skierowane do profesjonalistów pracujących z osobami pokrzywdzonymi i sprawcami przemocy. Wśród szkolonych znaleźli się między innymi sędziowie, prokuratorzy i kuratorzy (szkolenia Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz kursy organizowane w sądach), policjanci, w tym kadra kierownicza i funkcjonariusze zajmujący się interwencjami oraz koordynujący procedurę „Niebieskie Karty”, żołnierze Żandarmerii Wojskowej i funkcjonariusze Straży Granicznej, zapoznawani z metodami rozpoznawania i reagowania na przemoc, pielęgniarki, położne i lekarze, w programach

²⁵ Pełnomocnik Rządu do spraw równego traktowania, Krajowy program działań na rzecz równego traktowania na lata 2013–2016, Warszawa 10 grudnia 2013 roku, https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2019/11/Poland_National-Action-Program-for-Equal-Treatment-2013-2016.pdf (dostęp: 17.10.2025).

²⁶ Kampania „Stop przemocy. Pielęgniarki i położne w obronie dzieci krzywdzonych”, <https://www.parpa.pl/phocadownloadpap/Przeciwdzialanie/Stop%20przemocy!%20Pielęgniarki%20i%20położne%20w%20obronie%20krzywdzonych%20dzieci%20-%20tresc.pdf> (dostęp: 17.10.2015).

uwzględniających rozpoznawanie symptomów przemocy i podstawy interwencji, nauczyciele, dyrektorzy szkół i pedagodzy szkolni (szkolenia w ramach „Bezpieczna+” i zajęć organizowanych przez Ośrodek Rozwoju Edukacji), pracownicy socjalni, przedstawiciele gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, członkowie zespołów interdyscyplinarnych, organizacje pozarządowe.

W ramach tych inicjatyw poruszano między innymi tematy: diagnozy zjawiska przemocy, metody skutecznej interwencji i współpracy w ramach procedury „niebieskie karty”, wspieranie osób pokrzywdzonych, praca korekcyjno-edukacyjnej ze sprawcami, wczesne rozpoznawanie syndromu dziecka krzywdzonego, sytuacja osób starszych i niepełnosprawnych narażonych na przemoc. Specjalny nacisk położono na praktyczne przygotowanie uczestników do współpracy w interdyscyplinarnych zespołach oraz na rozwijanie umiejętności budowania wsparcia dla osób doświadczających przemocy. W wielu miejscach oferowano także superwizje, coaching, grupy wsparcia i poradnictwo psychologiczne dla profesjonalistów, by pomóc im w radzeniu sobie z obciążeniem emocjonalnym i trudnymi doświadczeniami w pracy z ofiarami przemocy.

Podobne działania szkoleniowe wpisano w programy nauczania zawodów medycznych, pedagogicznych czy opiekuńczych, aby osoby przygotowujące się do tych profesji jeszcze w trakcie studiów poznawały zagadnienia związane z przemocą i uczyły się właściwych metod reagowania w sytuacjach kryzysowych²⁷.

W świetle konwencji stambulskiej ważny jest również dostęp do informacji o systemie wsparcia (art. 19 konwencji)²⁸. Na stronach internetowych Ministerstwa Sprawiedliwości i Funduszu Sprawiedliwości można znaleźć szczegółowe informacje o tym, jak uzyskać wsparcie w sytuacji doświadczania przemocy czy w przypadku innego rodzaju pokrzywdzenia przestępstwem. Ministerstwo co roku współorganizuje Tydzień Pomocy Pokrzywdzonym Przestępstwem, w którym różne instytucje (między innymi Policja, samorządy prawnicze, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Obywatelskich) pomagają osobom dotkniętym przestępstwem w uzyskaniu wiedzy o ich prawach.

²⁷ Sprawozdanie z działań podjętych w celu wprowadzenia w życie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, przedstawiane przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z postanowieniami artykułu 68 konwencji.

²⁸ Strony przyjmą regulacje prawne lub inne rozwiązania niezbędne do tego, by ofiary otrzymywały odpowiednie i na czas informacje dotyczące dostępnego wsparcia oraz środków prawnych, w zrozumiałym dla nich języku.

Na wielu zaś portalach internetowych (na przykład stronach Policji, prokuratur, sądów, samorządów) umieszczono bazy danych instytucji świadczących pomoc ofiarom przemocy, włącznie z informacjami o specjalistycznych placówkach i telefonach zaufania. Samorządy przygotowują materiały informacyjne, przeprowadzają kampanie lokalne, a w ramach procedury „niebieskiej karty” osoby zagrożone przemocą otrzymują formularz z podstawowymi informacjami na temat przysługującej im pomocy.

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej prowadzi bazy przydatnych adresów i telefonów dla osób dotkniętych przemocą i zleca kampanie edukacyjne (opisane powyżej). Z kolei pod adresem www.przemoc.gov.pl, uruchomionym z inicjatywy Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania, znajdują się materiały informacyjne szczególnie w zakresie przemocy seksualnej. W świetle badań z 2017 roku²⁹ znaczna część osób doświadczających przemocy uważa, że informacje o dostępnych formach pomocy są dobrze udostępniane i łatwo dostępne, choć część badanych nadal postrzega je jako niewystarczające.

Nie sposób pominąć temat telefonów zaufania dla ofiar przemocy domowej. Od 2019 roku Fundusz Sprawiedliwości finansuje całodobową Linie Pomocy Pokrzywdzonym, gdzie ofiary przestępstw (w tym przemocy domowej) mogą skonsultować się z prawnikiem i psychologiem. Obsługa możliwa jest nie tylko w języku polskim, ale też w angielskim, rosyjskim i ukraińskim. Ogólnopolskie Pogotowie „Niebieska Linia”, działające dzięki środkom PARPA, oferuje bezpłatne połączenia telefoniczne (w tym także poradnię prawną w wyznaczonych terminach) i konsultacje przez komunikator Skype czy e-mail. Możliwa jest interwencja w lokalnych instytucjach, jeśli sytuacja dzwoniącego tego wymaga, a na stronie www.niebieskalinia.info można znaleźć informacje i bazy placówek pomocowych.

Poza infoliniami ogólnopolskimi istnieją setki numerów zaufania o zasięgu lokalnym – część z nich funkcjonuje całą dobę. Policja prowadzi również własny telefon zaufania (numer: 800 120 226), działający w dni powszednie, gdzie można uzyskać wsparcie oraz informacje o procedurze „niebieskiej karty”.

²⁹ Wyniki badania przeprowadzonego na zlecenie MRPiPS Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy.

Dzieci, młodzież oraz ich opiekunowie mogą skorzystać z bezpłatnej infolinii uruchomionej w 2019 roku w ramach konkursu Ministerstwa Edukacji Narodowej „Profilaktyka zdrowia psychicznego w szkole – myślimy pozytywnie”. Tam specjaliści wspierają w sprawach problemów rodzinnych, szkolnych i rówieśniczych. Wszystkie te infolinie zapewniają anonimowość osobom dzwoniącym, choć w niektórych przypadkach ujawnienie danych pozwala na interwencję odpowiednich służb, zwłaszcza w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia³⁰.

4. Efektywność i oceny międzynarodowe oraz krajowe

Po ratyfikacji Konwencji przez Polskę jednym z kluczowych elementów weryfikacji skuteczności jej wdrażania stała się ocena zewnętrzna, przeprowadzana przede wszystkim przez niezależny organ monitorujący – GREVIO. Jego zadaniem jest badanie, na ile przepisy wprowadzone na poziomie krajowym rzeczywiście przekładają się na praktykę, a także formułowanie rekomendacji usprawniających walkę z przemocą wobec kobiet i przemocą domową. GREVIO przygotowuje tak zwane raporty bazowe (*baseline reports*), w których analizuje zarówno stan prawny, jak i realne działania podejmowane przez służby oraz administrację publiczną. W odniesieniu do Polski eksperci GREVIO wskazali na kilka pozytywnych trendów³¹:

1. lepsze regulacje prawne – zauważono postępy w nowelizacji przepisów dotyczących przemocowych zachowań w rodzinie, w tym w szczególności możliwość stosowania natychmiastowego nakazu opuszczenia lokalu przez sprawcę;
2. poprawę w zakresie szkoleń – doceniono zwiększającą się liczbę szkoleń dla policji, prokuratorów oraz personelu medycznego, co sprzyja większej wrażliwości i sprawniejszemu reagowaniu na przypadki przemocy domowej;
3. rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi – eksperci wskazali, że NGO-sy, mimo niedoboru środków, wniosły istotny wkład w rozbudowę oferty pomocowej dla ofiar (między innymi schronisk, porad psychologicznych i prawnych).

³⁰ Sprawozdanie z działań podjętych w celu wprowadzenia w życie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet...

³¹ Grupa Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO), Raport GREVIO dotyczący rozwiązań prawnych i innych, służących wdrożeniu postanowień Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (konwencja stambulska) – ocena wyjściowa POLSKA, GREVIO/Inf(2021)5 przyjęty przez GREVIO 23 czerwca 2021 roku, s. 7–10.

Jednocześnie w raportach GREVIO pojawiły się uwagi krytyczne i rekomendacje związane z poprawą działań³², a dotyczyły one między innymi:

1. nierównomiernego dostępu do wsparcia – w mniejszych miejscowościach i na terenach wiejskich brakowało wystarczającej liczby specjalistycznych placówek i wykwalifikowanego personelu;
2. niskiego poziomu finansowania – środki przeznaczone na programy przeciwdziałania przemocy, kampanie edukacyjne i szkolenia w wielu regionach wciąż były niewystarczające, co przekładało się na ograniczone możliwości pomocy ofiarom;
3. braku konsekwentnej edukacji równościowej – eksperci podkreślali, że długofalowa zmiana społeczna wymaga integracji zagadnień równościowych w programach szkolnych i działaniach pozaszkolnych, a w Polsce ta kwestia wciąż wzbudza liczne kontrowersje.

Oprócz monitoringu prowadzonego przez GREVIO sytuację kobiet w Polsce w obszarze przemocy i dyskryminacji analizuje również Komitet do spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet (CEDAW) – organ ONZ sprawujący pieczę nad realizacją Konwencji w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet³³. CEDAW bada regularnie raporty państw-stron (w tym Polski), formułując wnioski końcowe (*concluding observations*). Wnioski te często zawierają zalecenia zbieżne z tymi, które można odnaleźć w raportach GREVIO, ponieważ oba organy skupiają się w dużej mierze na przeciwdziałaniu przemocy ze względu na płeć i na zapewnianiu kobietom pełnej ochrony prawnej oraz wsparcia ze strony instytucji publicznych.

Nakładanie się zaleceń wydawanych przez Komitet CEDAW i GREVIO wskazuje na istnienie uniwersalnych standardów praw człowieka, których przestrzeganie jest kluczowe dla skutecznego przeciwdziałania przemocy wobec kobiet. W przypadku Polski oba organy pełnią komplementarne funkcje³⁴. Wzajemne uzupełnianie się tych dwóch perspektyw pozwala na holistyczną ocenę sytuacji kobiet w Polsce.

³² Grupa Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO).

³³ Komitet Organizacji Narodów Zjednoczonych ustanowiony w artykule siedemnastym Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet, która weszła w życie w 1981 roku.

³⁴ CEDAW – monitoruje szerszy kontekst dyskryminacji kobiet, odnosząc się nie tylko do przemocy, lecz także do innych obszarów (między innymi rynku pracy, reprezentacji

Oprócz oficjalnych raportów przygotowywanych przez podmioty państwowe oraz międzynarodowe organy monitorujące istotne miejsce w analizie sytuacji ofiar przemocy wobec kobiet w Polsce zajmują organizacje pozarządowe – Helsińska Fundacja Praw Człowieka czy Centrum Praw Kobiet, które na bieżąco weryfikują faktyczny stan przestrzegania praw człowieka i skuteczność funkcjonowania systemu prawnego.

Opinie międzynarodowych organów monitorujących stały się również ważnym elementem krajowej debaty na temat konwencji stambulskiej. Zwolennicy pozostania Polski w Konwencji wskazują, że jej zalecenia są zgodne z normami praw człowieka, a krytyka ma charakter konstruktywny i pomaga systematycznie ulepszać przepisy. Konwencja stambulska stanowi zatem kompleksowe rozwiązanie, które integruje wymóg działań edukacyjnych, ochronnych, karnych i organizacyjnych w celu zwalczania przemocy wobec kobiet, jednocześnie wprowadzając mechanizmy zewnętrznego monitoringu i wspierając współpracę z sektorem pozarządowym.

Przeciwnicy konwencji stambulskiej uważają ją za nadmierną ingerencję instytucji międzynarodowych w wewnętrzne sprawy kraju, obawiając się, że narzuca uniwersalne standardy nieprzystające do polskich realiów kulturowych i prawnych. Jednocześnie wskazują na ryzyko wprowadzania tak zwanej „ideologii *gender*” do sfery edukacji oraz systemu prawnego, co postrzegają jako zagrożenie dla tradycyjnego modelu rodziny i wartości religijnych. W ich ocenie koncentrowanie się wyłącznie na przemocy ze względu na płeć pomija inne istotne przyczyny, takie jak uzależnienia czy ubóstwo, a także marginalizuje sytuację męskich ofiar.

Dyskusje wokół konwencji stambulskiej w Polsce nie ograniczają się jedynie do kwestii *stricto* prawnych i organizacyjnych, lecz mają głęboki wymiar społeczno-polityczny. Jednym z kluczowych obszarów kontrowersji pozostaje zarzut „ideologicznej” ingerencji Konwencji w sferę rodziny i wychowania, co niejednokrotnie prowadziło do ostrej polemiki między rządem, opozycją oraz środowiskami pozarządowymi (w tym przedstawicielami NGO). Na tym tle pojawiły się propozycje wycofania się z Konwencji – najbardziej nagłośniona inicjatywa, ogłoszona w 2020 roku przez Ministra

politycznej, dostępu do opieki zdrowotnej). GREVIO – skupia się *stricto* na przemocy ze względu na płeć, analizując zarówno rozwiązania prawne, jak i praktyczne mechanizmy wsparcia i ochrony ofiar.

Sprawiedliwości – Zbigniewa Ziobrę (sygn. akt K 11/20), wzbudziła szeroką falę sprzeciwu ze strony organizacji broniących praw kobiet i wielu ekspertów prawnych.

26 lipca 2020 roku oświadczenie wydała sekretarz generalna Rady Europy (która przyjęła dokument), Marija Pejčinović Burić: „Zapowiedzi polskiego rządu, że Polska powinna wypowiedzieć konwencję stambulską są alarmujące. Konwencja stambulska jest podstawowym międzynarodowym traktatem Rady Europy do walki z przemocą wobec kobiet i przemocą domową – i to jest jedyny jej cel. Jeżeli pojawiły się jakiegolwiek nieporozumienia w sprawie Konwencji, będziemy je wyjaśniać za pomocą konstruktywnego dialogu. Wyjście z konwencji stambulskiej byłoby godne ubolewania i byłoby wielkim krokiem wstecz w kwestii ochrony kobiet przed przemocą w Europie”³⁵.

Dacian Cioloș, były premier Rumunii i eurodeputowany, na mediach społecznościowych napisał: „Walka z przemocą wobec kobiet to nie ideologia, to moralny obowiązek”. Guy Verhofstad, belgijski poseł do PE, stwierdził z kolei: „Przemoc to nie tradycja”³⁶.

W kontekście praktycznych wyzwań jednym z głównych problemów pozostaje nierównomierne finansowanie i rozwój usług wsparcia dla ofiar przemocy. Organizacje pozarządowe wskazują na niedostateczną liczbę schronisk, poradni psychologicznych i prawnych, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach. Wciąż brakuje także długofalowych programów rehabilitacji i readaptacji społecznej dla osób doświadczających przemocy, co utrudnia im pełny powrót do normalnego życia. Kolejną kwestią jest konieczność dalszego podnoszenia świadomości społecznej poprzez kampanie informacyjne, edukację w szkołach i szkolenia służb mundurowych – bez tego nawet najlepsze rozwiązania prawne mogą nie być efektywnie stosowane.

Na szczeblu legislacyjnym i administracyjnym wyzwaniem jest utrzymanie spójności i ciągłości reform. Zmiany polityczne mogą prowadzić do zmniejszenia priorytetu dla programów przeciwdziałania przemocy, a ewentualne inicjatywy legislacyjne kwestionujące zasadność Konwencji mogą wprowadzać dodatkową niepewność i hamować inwestycje w infrastrukturę pomocową.

³⁵ Sekretarz generalna Rady Europy: *Wypowiedzenie Konwencji Stambulskiej to wielki krok wstecz*, <https://oko.press/sekretarz-generalna-rady-europy-wypowiedzenie-konwencji-stambulskiej-to-wielki-krok-wstecz> (dostęp: 17.10.2025).

³⁶ Ibidem.

Wreszcie, jednym z najbardziej złożonych zagadnień jest zmiana kulturowo-społeczna, którą Konwencja ma wspierać. Mimo że prawo i polityka są podstawowymi narzędziami do przeciwdziałania przemocy, to trwałe rezultaty wymagają przełamania stereotypów związanych z rolą kobiet i mężczyzn w społeczeństwie. Ta sfera budzi największe emocje, ponieważ zahacza o wrażliwe obszary światopoglądowe, takie jak wychowanie dzieci, wolność religijna czy autonomia rodziny. Konflikt ten będzie prawdopodobnie się utrzymywał, dopóki nie zostanie wypracowany kompromis między zwolennikami poszerzania standardów równości a grupami stawiającymi na pierwszym miejscu tradycyjne wzorce kulturowe.

5. Zakończenie

Dziesięć lat obowiązywania Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej w Polsce stanowi istotny test dla skuteczności rozwiązań międzynarodowego prawa praw człowieka na poziomie krajowym. Z jednej strony formalne dostosowanie przepisów i wprowadzenie nowych mechanizmów, takich jak natychmiastowy nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę, pokazuje, że Konwencja może realnie wpływać na prawodawstwo i politykę publiczną. Z drugiej strony, wyzwania w zakresie zapewnienia ofiarom wystarczającej liczby schronisk, długofalowej pomocy psychologicznej i prawnej czy spójnej edukacji antyprzemocowej uwiadamiają, jak wiele zależy od konsekwentnej woli politycznej i odpowiedniego finansowania.

Na przestrzeni tej dekady Konwencja wywołała w Polsce żywą debatę społeczną i polityczną. Pojawiły się głosy krytykujące jej postanowienia, zarzucające jej narzucanie „ideologii gender” i ingerowanie w tradycyjny porządek rodzinny. Jednocześnie organizacje broniące praw człowieka wskazują na kluczowe znaczenie Konwencji jako kompleksowego narzędzia zwalczania przemocy wobec kobiet, zachęcającego państwa do wdrażania rozwiązań systemowych i monitorowanego pod kątem efektywności przez organ ekspercki GREVIO.

Podsumowując, konwencja stambulska mimo kontrowersji i niepewności co do dalszych losów w polskim porządku prawnym nadała tematyce przemocy wobec kobiet znacznie wyższą rangę w sferze publicznej. Jej wpływ na polskie prawo i praktykę instytucji przeciwdziałających przemocy pozostaje widoczny, a sposób, w jaki państwo wykorzysta zawarte w niej zalecenia, będzie decydować o realnej poprawie sytuacji

ofiar. W dłuższej perspektywie kluczowe może okazać się nie tylko utrzymanie zaproponowanych przez Konwencję rozwiązań, lecz także dalszy rozwój edukacji antydyskryminacyjnej oraz budowanie trwałego wsparcia finansowego dla działań profilaktycznych i opiekuńczych.

Bibliografia

Akty prawne

Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 roku (Dz.U. 2015, poz. 961).
Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. 2021, poz. 1249, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88, poz. 553, z późn. zm.).
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 roku o Policji (Dz.U. 1990 nr 30, poz. 179).
Ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 roku o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych (Dz.U. 2001 nr 123, poz. 1353).
Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 1964 nr 43 poz. 296, z późn. zm.).

Dokumenty międzynarodowe

Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence and explanatory report, Istanbul (Türkiye) 11.V.2011, CETS No. 210 (2012).
GREVIO, 5th General Report on GREVIO's Activities, covering the period from January to December 2023, Council of Europe.
Grupa Ekspertów do spraw Przeciwdziałania Przemocy wobec Kobiet i Przemocy Domowej (GREVIO), Raport GREVIO dotyczący rozwiązań prawnych i innych, służących wdrożeniu postanowień Konwencji Rady Europy... – ocena wyjściowa: Polska, GREVIO/Inf(2021)5, przyjęty 23 czerwca 2021 roku, s. 7–10.

Dokumenty krajowe, raporty, stanowiska i orzecznictwo

Krajowy program działań na rzecz równego traktowania na lata 2013–2016, opracowany przez Pełnomocnika Rządu do spraw równego traktowania, Warszawa 10 grudnia 2013 roku, https://www.un.org/development/desa/disabilities/wp-content/uploads/sites/15/2019/11/Poland_National-Action-Program-for-Equal-Treatment-2013-2016.pdf (dostęp: 17.10.2025).

Postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie wniosku Prezesa Rady Ministrów (znak: BPRM.181.5.11.2020) o sygnaturze akt K 11/20.

Program Przeciwdziałania Przyczynom Przystępczości na lata 2019–2023 (zatwierdzony przez Ministra Sprawiedliwości 9 stycznia 2019 roku), zaktualizowany w 2022 roku (na lata 2019–2025) i w 2023 roku (na lata 2019–2026) – oficjalne dokumenty Ministerstwa Sprawiedliwości.

Program „Sprawiedliwość”, <https://www.eog.gov.pl/strony/zapoznaj-sie-z-funduszami/oferta-funduszy/sprawiedliwosc> (dostęp: 17.10.2025).

Projekty wybrane do dofinansowania w 2024 roku w ramach rządowego programu ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” imienia Władysława Stasiaka na lata 2022–2024, <https://www.gov.pl/web/mswia/program--ograniczania-przestepczosci-i-aspoecznych-zachowan-razem-bezpieczniej-im-wladyslawa-stasiaka> (dostęp: 17.10.2025).

Przystąpienie do postępowania i stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich Adama Bodnara w sprawie K 11/20, <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Przyst%C4%85pienie%20do%20post%C4%99powania%20przed%20TK%20-%20Konwencja%20Stambulska%2C%2019.08.2020.pdf> (dostęp: 17.10.2025).

Rządowy program ograniczania przestępczości i aspołecznych zachowań „Razem bezpieczniej” imienia Władysława Stasiaka na lata 2022–2024, przyjęty uchwałą nr 172 Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2022 roku (M.P. 2022, poz. 867).

Sprawozdanie z działań podjętych w celu wprowadzenia w życie Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, przedstawiane przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z postanowieniami artykułu 68 Konwencji (dokument rządowy).

Stanowisko rządu w sprawie podpisania konwencji stambulskiej (archiwalne materiały Ministerstwa Spraw Zagranicznych z 2012 roku).

Wyniki badania przeprowadzonego na zlecenie MRPiPS „Ogólnopolska diagnoza infrastruktury wsparcia osób doznających przemocy oraz ocena efektywności i skuteczności stosowanych form pomocy” (materiały MRPiPS).

Literatura

Ganczewska Zuzanna, *Natychmiastowa izolacja sprawcy przemocy. Ocena zmiany przepisów niemal dwa lata po*, Warszawa 2022.

Stefaniak Łukasz, *Zarys sporu o ratyfikację Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej*, „Roczniki Nauk Prawnych” 2014, t. XXIV, nr 3, s. 73.

Materiały i kampanie informacyjne

Kampania „Kocham. Nie biję”, <https://kochamniebije.pl> (dostęp: 17.10.2025).

Kampania „Wybieram pomoc”, Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, <https://www.gov.pl/web/rodzina/kampania-wybieram-pomoc> (dostęp: 17.10.2025).

„Stop przemocy! Pielęgniarki i położne w obronie krzywdzonych dzieci”, materiał informacyjny Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, <https://www.parpa.pl/phocadownloadpap/Przeciwdzialanie/Stop%20przemocy!%20Piellegniarki%20i%20polozne%20w%20obronie%20krzywdzonych%20dzieci%20-%20tresc.pdf> (dostęp: 17.10.2025).

Wybrana netografia

Sekretarz Generalna Rady Europy: wypowiedzenie konwencji stambulskiej to „wielki krok wstecz”, <https://oko.press/sekretarz-generalna-rady-europy-wypowiedzenie-konwencji-stambulskiej-to-wielki-krok-wstecz> (dostęp: 17.10.2025).

► STRESZCZENIE

Od zobowiązań do praktyki:

10 lat z konwencją o zapobieganiu przemocy wobec kobiet

Artykuł przedstawia kompleksową analizę dziesięcioletniego okresu obowiązywania w Polsce Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, potocznie nazywanej konwencją stambulską. W jego pierwszej części omówiono proces ratyfikacji dokumentu oraz kontekst polityczny i społeczny, który towarzyszył decyzji o przystąpieniu Polski do Konwencji. Wskazano, że przyjęcie Konwencji wywołało liczne kontrowersje, między innymi zarzuty o wprowadzanie „ideologii gender” do polskiego prawa i edukacji, jednak ostatecznie doprowadziło do istotnych zmian ustawodawczych, na przykład w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz w kodeksie karnym.

W dalszej części autor omawia najważniejsze filary konwencji stambulskiej: zapobieganie przemocy, ochronę ofiar, ściganie i karanie sprawców oraz zintegrowane polityki. Podkreśla się, że na skutek wdrażania jej przepisów pojawiły się nowe instrumenty, takie jak natychmiastowy nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy. Równocześnie wskazano na wysiłki administracji publicznej i organizacji pozarządowych we wprowadzaniu kampanii edukacyjnych, szkoleń dla służb mundurowych i medycznych, a także na rozwój telefonów zaufania i poradni prawnych. Autor przywołuje konkretne projekty i inicjatywy (przykładowo „Kocham. Nie biję.”, „Wybieram pomoc”), analizując ich zakres i cele.

Na podstawie raportów monitorujących – przede wszystkim GREVIO oraz Komitetu CEDAW – zidentyfikowano kluczowe rezultaty i niedostatki. Do sukcesów zaliczono zauważalny wzrost liczby szkoleń dla profesjonalistów oraz rozwój współpracy z sektorem pozarządowym. Braki wiążą się natomiast z nierównomiernym dostępem do usług wsparcia, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, oraz niewystarczającym finansowaniem placówek dla ofiar przemocy. W artykule zwrócono również uwagę na utrzymujące się kontrowersje polityczne wokół Konwencji, w tym wniosek do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie jej zgodności z Konstytucją RP.

W konkluzji autor stwierdza, że konwencja stambulska znacząco podniosła rangę tematu przemocy wobec kobiet w dyskursie publicznym, lecz jej dalsza efektywność zależy będzie od konsekwentnych reform prawnych, stabilnego finansowania i systematycznej współpracy międzyresortowej. Podkreśla, że tylko wielopoziomowe działanie – od edukacji antyprzemocowej i wsparcia ofiar po skuteczne egzekwowanie prawa – może przekuć przepisy Konwencji w trwałą i rzeczywistą poprawę bezpieczeństwa kobiet w Polsce.

► SUMMARY

From Commitments to Practice: 10 Years with the Convention on Preventing Violence Against Women

This article presents a comprehensive analysis of the ten-year period during which the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence – commonly referred to as the Istanbul Convention – has been in force in Poland. The first part of the text discusses the ratification process and the political and social context surrounding Poland's decision to join the Convention. It highlights that the adoption of the Convention sparked numerous controversies, including accusations of introducing the “gender ideology” into the Polish law and education, yet it ultimately led to significant legislative changes, for example in the Act on Counteracting Domestic Violence and in the Penal Code.

In the subsequent sections, the author examines the Convention's key pillars: preventing violence, protecting victims, prosecuting and punishing perpetrators, and implementing integrated policies. The text underscores that new tools have emerged as a result of implementing the Convention's provisions, such as the immediate order for an abuser to leave the home. It also notes the efforts of public administration and non-governmental organisations in introducing educational campaigns, training for uniformed and medical services, as well as the expansion of helplines and legal counseling centers. The author cites specific projects and initiatives (e.g. “I Love. I Don't Beat.” and “I Choose Help.”) and analyses their scope and objectives.

Based on monitoring reports – primarily from GREVIO and the CEDAW Committee – the article identifies both the key outcomes and shortcomings. Among the achievements, there is a noticeable increase in the number of training programs for professionals and in the development of cooperation with the NGO sector. Deficiencies, however, include uneven access to support services, especially in smaller towns, and insufficient funding for facilities assisting victims of violence. The article also draws attention to the ongoing political controversies surrounding the Convention, including the motion filed with the Constitutional Tribunal to examine its compatibility with the Polish Constitution.

In its final conclusion, the author states that the Istanbul Convention has significantly elevated the issue of violence against women in public discourse, yet its continued effectiveness depends on consistent legal reforms, stable funding, and systematic inter-ministerial cooperation. The author emphasises that only a multi-level approach – ranging from anti-violence education and victim support to effective law enforcement – can translate the Convention's provisions into lasting, tangible improvements in women's safety in Poland.